

Derleyen: Muhammed A. Ağcan, *Çağdaş Siyaset Teorisi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2022, 487 s.

Tolgahan CEYLAN*

Türkiye’de siyasal düşünceler tarihi ve siyasal ideolojiler alanlarında yazılan metinlere kolaylıkla ulaşılabilmektedir. Bu metinler sayesinde siyasal düşüncenin önde gelen isimlerini, tarihsel gelişimini, hangi sorunlar üzerinde durduklarını, muhtelif ideolojilerin hangi tarihsel koşullarla ilişkili olduğunu, bu ideolojilerin liderlerini ya da örgütlendikleri siyasal partileri öğrenebiliriz. Benzer şekilde Türkiye’de siyasal pratiğin teorik soruşturmasını belirli çizgilerden yapan (modernleşmeci, devlet merkezli, sivil toplumcu, yapısalcı, sınıf analizine dayanan vb.) metinlere de kolaylıkla ulaşabiliriz. Bu metinler belirli ontolojik temeller ve bilgi-bilimsel kabuller üzerinden Türkiye siyaseti analizi yapmaktadırlar. Yine bu metinler, konumlandıkları zeminlerin tartışmalarını takip edebilmemizi mümkün kılan teorik çalışmalara ulaşabilmemizi kolaylaştırmaktadırlar. Bütün bu birikimin doldurduğu boşluğa rağmen yine Türkiye’de ve Türkçede siyasal pratiğin, siyasal kurumların, siyasal ontolojinin, siyasete ilişkin bilgi-bilimsel iddiaların ve siyaset üzerine konuşurken dillendirdiğimiz kavramların teorik muhtevasının üzerine düşündürebilecek metinlere oldukça ihtiyaç var. Muhammed A. Ağcan’ın editörlüğünü yaptığı *Çağdaş Siyaset Teorisi* isimli derleme kitap, bu ihtiyacı önemli bir ölçüde karşılayabilecek nitelikte olması ile dikkat çekiyor. Eser, Türkiye siyasetinin teorik analizini yapmak gibi bir çaba içerisinde değil ancak gündeme getirdiği konu, kavram ve sorunlarla halihazırda içerisinde yaşadığımız siyasallığı düşünebilmek adına yol gösterici bir işleve sahip (ss.1-2). Kitap her ne kadar adalet, demokrasi, özgürlük vb. gibi siyaset felsefesinin kadim sorunlarına değinse de ağırlıklı olarak bu sorunların çağdaş yorumları üzerinde duruyor. Başka bir deyişle kitabın kapsamını ve sınırını, başlığının da ifade ettiği şekliyle çağdaş siyaset teorisi oluşturuyor. Ağcan’a (s.13) göre; “*Çağdaş siyaset teorisinin felsefi-metodolojik yapısının tanımlayıcı özelliklerinden biri, akıl ve öznenin aşkın kavrayışının ve metafizik yüklü anlayışlarının güçlü eleştirilere uğraması ve büyük ölçüde terk edilmesidir*”. Hülasaten kitap, siyasal pratik, kurum ve değerlerimiz üzerine olan düşünme faaliyetimizi nasıl ve ne şekilde icra edebileceğimize yönelik zengin bir içerik sunmasıyla dikkate değer bir eser niteliği taşıyor.

Kitap, editörün siyasetin teorik soruşturmasına dikkat çekmeyi ümit eden giriş yazısıyla okuyucularını karşılıyor (ss.1-29). Ağcan burada siyaset teorisinin ne anlama geldiğinden

* Amasya Üniversitesi, Amasya, Türkiye, E-posta: tolgahan.ceylan@amasya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7555-1208.

başlayarak, bu alanı tanıtan bir metin sunuyor. Bunu yaparken John Rawls'un ilgili literatürdeki belirleyici konumu, Kıta Avrupası felsefi geleneğinin düşünsel katkıları ve postkolonyal düşünce çizgisinin imkânları üzerinden siyaset teorisinin içerdiği yorum çerçevelerini işaret ediyor. Sonrasında siyaset teorisinin tartışma gündemindeki cari meseleleri özellikle 1990 sonrasına odaklanarak ortaya koyuyor ve kitabın yapısına ilişkin bilgilendirme yaptıktan sonra bölümü noktıyor. Kitap giriş bölümü dışında üç ana kısım ve on dört bölümden oluşuyor. Bölümlere genel olarak bakıldığında, alanlarında uzman isimlerin metinleri olmaları dolayısıyla ilgili tartışmaları eleştirileriyle birlikte sunabilmeyi başarmış metinlerle karşılaşılıyor. Ayrıca birçok teorisyenin ismini anmak gibi bir zorluğu içeren metinlerin, başvurdukları analitik-kavramsal ayrımlar sayesinde ilgili zorluğu büyük oranda aştığını ifade edebiliriz. Bu haliyle de okuyucuyu zora sokmayan akıcı bir üslûbun kitabın geneline hâkim olduğunu söyleyebiliriz.

Kitabın üç ana kısmından ilki “Teori ve Yaklaşımlar” başlığını taşıyor. Bu kısım genel olarak siyaset teorisinin konu ve sorunlarına ilişkin nispeten bütünlüklü görüşler ortaya koymayı başarmış farklı teorik çizgilere odaklanıyor. Beş bölümden oluşan bu kısımda Liberalizm, Komüniteryanizm, Eleştirel Teori, Postyapısalcılık ve Postmarksizm gibi siyaset teorisinin gündemini büyük oranda belirleyen yaklaşımlar üzerinde yer yer betimleyici, yer yer de eleştirel şekilde duruluyor.

Ömer Taşgetiren tarafından yazılan Liberalizm bölümü, liberal siyaset düşüncesinin güncel sorunu olarak tespit ettiği çoğulculuk sorununa odaklanıyor. Bu minvalde otonom birey ve tolerans temelli olmak üzere iki farklı yaklaşımın liberalizm içindeki çoğulculuk sorununa cevap üretmeye çalıştığına dikkat çekiyor. Her iki yaklaşımı da tartışmalara yön veren teorisyenler – Kymlicka, Rawls, Kukathas, Galston – üzerinden değerlendiren Taşgetiren, bunların eleştirilerine de yer veren ve din eğitimi gibi somut sorunlara dikkat çeken bir tartışma yürütüyor.

Ahmet Okumuş'un kaleminden çıkan Komüniteryanizm bölümü, özellikle ABD'de 1980'li yıllarda liberal siyaset düşüncesinin eleştirileri üzerinden gelişen cemaatçi siyaset düşüncesine odaklanıyor. Burada yazar öncelikle bir grup teorisyenin neden cemaatçi olarak nitelenebileceği sorusu üzerine odaklanıyor ve bu teorisyenlerin ayırt edici iddialar ortaya koyduğunu ve ayrıca normatif düşünce üretebildiklerini tespit ediyor. Bu bağlamda cemaatçi düşüncenin benlik, ahlâk, iyi ve eleştiri gibi kavramları belirli bir topluluğun bizatihi o toplumun kendi yaşamına içkin olduğu kabulüne dikkat çeken bir tartışma yürütüyor. Buradan hareketle de cemaatçi siyaset düşüncesi içindeki farklı çizgileri belirtiyor ve ilgili tartışmaların Türkiye siyaseti özelindeki kıymetine dikkat çekerek metni sonlandırıyor.

Eleştirel Teori başlıklı metnin yazarı Elif Madakbaş Güleler. Güleler bu bölümde Frankfurt Okulu olarak bilinen ekole odaklanarak bu ekolün farklı dönemlerini, öncü düşünür ve tartışmalarını gündeme taşıyor. Yazar bu sayede Frankfurt Okulu'nun çağdaş siyaset teorisine katkısını tespit etmeyi amaçlıyor. Bu minvalde de başta J. Habermas ve A. Honneth olmak üzere Frankfurt Okulu düşünürlerinin çağdaş siyaset teorisinin ilgilendiği kamusal, tanınma, kimlik, kültür, toplumsal cinsiyet, farklılık, çoğulculuk, kozmopolitanizm, demokrasi ve adalet gibi sorun, tema ve konulara yaptıkları özgün katkıları vurguluyor.

Postyapısalcılık bölümünü Aslı Çalkıvık'ın kaleminden okuyoruz. Çok çeşitli görüş ve iddiaları gündeme taşıyan postyapısalcılığı, belirli bir siyasal tavır ve teorik yönelim olarak tanımlayarak işe koyulan Çalkıvık, genel olarak verili düşünceleri ve pratikleri sorunlaştıran postyapısalcılığın, Kant sonrası siyasal düşünce, dilsel dönüş ve yapısalcılıkla olan ilişkisi gibi bağlamlar üzerinden anlaşılabilirliğine dikkat çekiyor. Postyapısalcılığın bir sınır düşünce olduğu yönündeki görüşünü ileri sürdükten sonra, bu düşüncenin siyasetin mevcut düşünülüş biçimlerinin içerdiği gerilimleri ifşa etme ve istikrarsızlaştırma potansiyeli ile belirli bir siyasal tavır oluşturup oluşturmadığı konusunu tartışıyor.

Birinci ana kısım, Eylem Özdemir'in Postmarksizm başlıklı metniyle nihayete eriyor. Bölüm genel olarak 1960'lı yıllarda ortaya çıkan yeni toplumsal hareketler ve Sosyalist Blok'un dağılmasının ardından ortaya çıkan Marksist düşüncedeki krizlerin nasıl aşılabileceğine yönelik görüşleri içeriyor. Bu minvalde Laclau ve Mouffe tarafından 1985 yılında yazılan *Hegemonya ve Sosyalist Strateji* metnini odağa alarak, radikal demokratik siyasetin imkânını ve bu siyaset tarzına yöneltilen eleştirileri gündeme getiriyor. Özdemir, Lacancı psikanaliz, postyapısalcılık ve Gramsci'nin hegemonya kavramlaştırması başta olmak üzere muhtelif düşünsel kaynaklardan beslenen Laclau ve Mouffe'un projesinin, kimlik ve özgürleşme gibi konuları gündeme taşımasıyla günümüzdeki pek çok muhalif siyasal hareket ve demokratik talepleri analiz edebilme potansiyeli taşıdığını ileri sürüyor.

Kitabın ikinci ana kısmı siyaset teorisindeki "Konu ve Kavramlar"a odaklanan beş bölümden oluşuyor. Sırasıyla Vatandaşlık, Demokrasi, Adalet, Toplumsal Cinsiyet ve İdeoloji başlıklarından oluşan bu kısım, çağdaş siyaset teorisi literatürünü büyük oranda şekillendiren tartışmaları güncel durumlarıyla birlikte ele alıyor.

Başak İnce tarafından yazılan Vatandaşlık bölümü, 1990'lar sonrasında neden vatandaşlığın tekrar tartışma konusu olduğunu gündeme taşıyarak başlıyor. Bu minvalde İnce, kavramın anlamının tarihsel bağlam ve siyasal müzakereler aracılığıyla oluşturulduğuna vurgu yapıyor. Vatandaşlık tartışmalarının siyaset teorisinde ne kadar merkezi bir konumda olduğunun altını çiziyor. Liberal ve cumhuriyetçi kanatların ileri sürdüğü vatandaşlık anlayışlarını metni için bir çıkış noktası olarak alan İnce, bu yaklaşımları statü ile sorumluluk ve uygulama etrafındaki açıklamalarıyla birlikte inceliyor. Yazara göre çağdaş dönemin önemli sorunlarından olan kültürel farklılık konusuna her iki yaklaşım da tatmin edici cevaplar üretememiştir. Bu nedenle tartışmasını bir başka boyuta taşıyor. Bu yeni boyutta Jürgen Habermas'ın anayasal vatandaşlık önerisinin ilgili sorunlara çare olup olmayacağı tartışılıyor.

Arda Güçler Demokrasi bölümüne eşitlik ve özgürlük arasındaki ilişkiye odaklanan bir tartışmayla başlıyor. Bu tartışmada bir yandan eşitliğin aynılık ve farklılıkla ilişkisini kurarken diğer taraftan da özgürlüğün pozitif ve negatif tanımları üzerinde duruyor. Yazar demokrasiyi eşit politik haklara sahip bireylerden müteşekkil ve halk iradesinden yüce başka bir iradenin olmadığı yönetim şekli olarak tanımlıyor. Demokrasinin neyle alakalı olduğu ve neyi/kimi temsil ettiği sorularından hareket eden Güçler'e göre demokrasi, minimal demokrasi anlayışı, liberal

çoğulcuların demokrasi anlayışı, cumhuriyetçi düşünürlerin demokrasi anlayışı ve toplumsal farklılıkları merkeze alan düşünürlerin demokrasi anlayışı olmak üzere dört ayrı kategoride incelenebilir. Usul ve prosedür açısından demokrasiyi uzlaşma ya da husumet olarak tanımlayan görüşler üzerinde de duran Güçler, bölümünü demokrasinin, iletişim teknolojileri, küreselleşme ve kamusal yaşamda ortaya çıkan eşitlik talepleri gibi yüzleşme durumunda kaldığı konulara ve yine bunların demokrasi için sunabileceği imkânlarla dikkat çekerek bitiriyor.

Adalet bölümü Muhammed Ağcan ve Uğur Altuntaş'ın imzalarını taşıyor. Adaletle ilişkin çağdaş düşüncedeki tartışmaları temsil edici çizgiler olarak düşündükleri üç perspektif aracılığıyla ele alıyorlar. Bunlardan ilkinin John Rawls'un *Bir Adalet Teorisi* isimli metninin temsil ettiği dağıtıcı adalet fikri oluşturuyor. Buna göre adalet ürünlerin fayda, liyakat vb. gözetilerek dağıtılmasını ifade ediyor. İkinci yaklaşım ise, dağıtıcı adalet anlayışının kısıtlarına topluluk, cinsiyet ve yapabilirlik gibi konuları ekleyen Amartya Sen, Martha Nussbaum, Carole Pateman, Susan Moller Okin, Michael J. Sandel, Michael Walzer ve David Miller gibi önde gelen siyaset teorisyenlerinin adaletle ilişkin özgün yorumlarıyla şekilleniyor. Üçüncü perspektif ise adaletin etikten bağımsız düşünülemediğini gündeme taşıyan eleştirel-demokratik yaklaşımdır. Bölüm Young, Shapiro, Anderson, Honneth, Fraser ve Forst gibi önde gelen düşünürlerin adalet-etik ilişkisine yönelik eleştiri ve tekliflerini işaret ediyor. Adalet bölümü, kapsamlı bir adalet fikrinin imkân koşullarına odaklanan bir değerlendirmeye nihayete eriyor. Burada çeşitli adalet teorilerinin birbirleriyle bağlantılı yönleri tespit ediliyor. Bunlardan ilk eksen farklı adalet teorilerinin felsefi-normatif temellendirilişinde karşılaşılan eşitlik ilkesine mi yoksa özgürlük ilkesine mi öncelik verileceği konusudur. İkincisi ise iyi fikri ve hak/adalet ile siyaset ve ahlak arasındaki ilişkidir. Son noktayı adalet kavrayışını bilgi-bilimsel ve metodolojik kabul ve öncüllerle ilişkilendiren çizgi oluşturmaktadır.

Elif Madakbaş Gülener Toplumsal Cinsiyet başlıklı bölümün de yazarı. Metinde feminizm ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayrım özel olarak vurgulanıyor. Gülener bölümde özellikle cinsiyetin toplumsal inşasının altını çiziyor. Burada biyolojik cinsiyetin belirli kültürel pratikler, söylemler ve iktidar aracılığıyla siyasallaştırılması söz konusu. Bundan dolayı Gülener, toplumsal cinsiyeti kadın-erkek farklılığı üzerinden okuyan tekil farklılıklara ek olarak din ve etnisite gibi konuları da içeren çoğul farklılaşmaların gündeme geldiğini belirtiyor. Günümüzde ise toplumsal cinsiyetin ilişkisel ya da akışkan boyutunu dikkate alan yaklaşımlar olduğunu işaret ediyor. Bütün bu tartışmaların tarihi 1970'li ve 1980'li yıllara uzanıyor. Gülener bu tarihten sonrasını her bir on yıl özelindeki öncü isim ve tartışmalarla ele alarak çalışmasını 2010'lı yılların incelemesine kadar ulaştırıyor.

Ali Kaya'nın imzasını taşıyan İdeoloji bölümü, ideoloji konusundaki üç hâkim çizgiyle yüzleşme niteliği taşıyor. Bunlardan ilki, soğuk savaş sonrası dönemde gelişen büyük anlatıların ve ideolojilerin sonunun geldiği yönündeki tezlerle ilişkili. İkincisi ise ideolojiyi salt doktrine indirgeyerek belirli kurum ve partilerle onu özdeşleştiren çizgi. Sonuncusu ise daha çok Aydınlanma ethosuyla ilişkilendirilebilecek olan bilim-ideoloji ikiliği üzerine kurulu olup, insanların bilim yoluyla gerçeğe ulaşabileceğini ve bu nedenle artık ideolojilerin işlevinin olmadığını savunan

görüş. Kaya bu yaklaşımların eleştirel değerlendirmesini sunduğunu belirttiği üç siyaset teorisyenin ideoloji teorisine katkılarını tespit ediyor. Ona göre Ernesto Laclau, Slavoj Žižek ve Michael Freeden'in ideoloji teorisine katkıları farklı felsefi-siyasal teorik geleneklerden beslense de felsefedeki dilsel dönüş konusu her üç teorisyenin ideoloji kuramını sorgulamalarında etkin bir rol oynamıştır. Micheal Freeden bu sorgulamasında morfolojik yaklaşımı ile ideolojilerin belirli kavramları anlamlı hale getiren kavram setleri olduğunu vurgulamış ve ideoloji analizlerinde özellikle doğallaştırma/nötrleştirme (*decontestation*) mantığını merkeze almıştır. Laclau ise daha çok postyapısalcı gelenekten beslenerek ideolojiyi, olumsuzluklara geçici bir süreliğine ve eksik bir şekilde istikrar kazandırılması olarak anlar. Bu nedenle de onu hegemonyayla ilişkilendirir. Žižek ise ideolojinin öznel kavrayış biçimine odaklanır. Bunun için fantezi, arzu ve keyif gibi Lacancı psikanalizin temel kavramlarına başvurur.

Kitabın üçüncü ana kısmı “Sorun ve Tartışmalar” başlığını taşıyor. Burada çağdaş siyaset teorisinin gündeminde olan konu ve sorunlar eleştirel bir değerlendirmeye tutuluyor. Çağdaş dönemdeki cumhuriyetçilik tartışmaları, kozmopolitanizm konusu, karşılaştırmalı siyaset teorisinin imkân ve kısıtları ile popülizmin demokratik değeri ele alınıyor.

Son kısmın ilk metni Cumhuriyetçilik başlığını taşıyor. Ünsal Doğan Başkır, cumhuriyetçilik geleneği içinde merkezi konumda bulunan yurttaşlık, kamusal ve hukukun üstünlüğü gibi kavramları ele alarak işe koyuluyor. Sonrasında ise çağdaş cumhuriyetçilik tartışmalarına yön veren iki önemli düşünürün, Philip Pettit ve Quentin Skinner'in yurttaşlık ve özgürlük tartışmalarını ele alıyor. Bu düşünce hattının kurulduğu temel kavrayışın “tahakkümsüzlük olarak özgürlük” (*freedom as non-domination*) fikri olduğunu tespit eden Başkır, bu fikrin yine cumhuriyetçi gelenek içinden eleştirildiğini belirtiyor. Eleştirilerin ana eksenini ise yurttaşlığın kamusal özgürlük boyutu ile etkin yurttaşlık tartışmaları oluşturuyor. Her ikisi de cumhuriyet fikri için önemli olmasına rağmen tahakkümsüzlük olarak özgürlük anlayışının merkezi yer edindiği cumhuriyetçi düşünce çizgisinin bunlara yeterli ağırlığı vermeyişi, eleştirilerin çıkış noktasını oluşturmakta. Başkır tartışmasını, Habermas'ın anayasal yurttaşlık projesi ile genişletirken, bu projeyi eleştiren Maurizio Viroli'nin görüşlerini de gündeme getirmeyi ihmal etmiyor. Nihayetinde ise Hannah Arendt'in “konsey sistemi” önerisinin çağdaş cumhuriyetçi düşüncede merkezi bir rol oynadığına dikkatleri çekiyor.

Kozmopolitanizm başlığı editörün imzasını taşıyor. Kozmopolitan siyasal düşünce, siyasal sorun, gündem ve meselelerin ulus-toplum ötesinde düşünülmesi çabasında olan bir çizgi. Ağcan bu düşünce çizgisinin ihtiva ettiği cari tartışmaları üç başlık altında tasnif ediyor. Bunlar sırasıyla liberal-kurumsalcı, eleştirel ve çoğulcu bakış açıları. Bunlardan ilkinin oluşturduğu liberal-kurumsalcı bakış açısı, insan hakları etiğini temel alarak ulusüstü siyasal örgütlenmenin kurumsal yapısını tahkim etmek amacını taşıyor. Eleştirel bakış açısı ise, liberal-kurumsalcı yaklaşımın etik temellerinin ve örgütlenme biçiminin birtakım içerme ve dışlama pratiği oluşturduğuna dikkat çekiyor. Bu açıdan bakarak da liberal-kurumsalcı kozmopolitan siyasal düşüncenin normatif-kurumsal temellerinin sorunlaştırılması gerektiğine dikkat çekiliyor. Çünkü eleştirel düşünürlere göre çağdaş kozmopolitan siyaset özgün bir tarihsel-sosyal bağlamın ürünü,

yani kendine özgü değer, çıkar ve misyonlara sahip. Bu nedenle şayet küresel meselelere dair kapsayıcı çözümler üretilmek isteniyorsa, kozmopolitan siyasetin cari siyasal örgütlenmesinin ürettiği hiyerarşiler ile eşitsizliğe kaynaklık eden küresel ekonomik sistemi verili almak yerine bizatihi bunların sorunlaştırılması gerekliliğini vurguluyorlar. Çoğulcu bakış açısı da benzer bir konumdan hareket ediyor ancak yerellik, kimlik ve tikellik gibi konuları gündeme getirerek cari kozmopolitan düşünce ve siyasete daha temelden bir eleştiri getiriyor. Evrenselliği oluşturan bilgi-bilimsel iddiaların sorunlaştırılmasını da içeren bu yaklaşım, içe içe geçmiş dünyada ancak dini ve kültürel farklılığın, tikelliğin ve dolayısıyla yerel olanın küresel siyasal muhayyileye eklenmesiyle kozmopolitan ufku mümkün olabileceğini savunuyor.

Karşılaştırmalı Siyaset Teorisi (KST), bizatihi siyaset teorisinin bilgi-bilimsel ve metodolojik kabullerini/iddialarını sorunlaştıran bir çalışma alanı. Feyzullah Yılmaz bu bölümde KST'nin imkân ve sınırlarını birlikte değerlendiriyor. 1990'lı yıllarda siyasal düşüncenin Avrupamerkezci kanonik anlatısının sorunlaştırılmasıyla başlayan tartışmalar, siyaset teorisinin yanlış evrenselciliği ve disiplinler dar görüşlülüğü gibi konular etrafında gelişmiştir. Yazar burada Parel, Dallmayr, Euben, Godrej gibi alanda belirleyici olan teorisyenlerin çalışmalarına odaklanıyor. Yılmaz metinde ilgili tartışmaların tarihsel çıkış noktasını, içerdiği muhtelif ayrımları ve başat tartışma konularını ele alıyor. Bununla birlikte son otuz yılda gelişen literatürün ABD akademisi kökenli sınırlı bir grup tarafından geliştirildiğine vurgu yaparak, bu durumun karşılaştırma iddiasında olan bir alan için sorunlu olduğuna dikkat çekiyor. Bu vurguya paralel şekilde Türkiyeden alana bir katkı olarak okunabilecek bir eser olarak Ahmet Davutoğlu'nun *Alternative Paradigms* (1992) isimli çalışmasının da KST içerisinde değerlendirilebileceğini belirtiyor. Devamında eserin istisnalar dışında muhtelif nedenlerden dolayı ilgili dönemdeki tartışmalara dahil olmadığını belirtiyor. Nihayetinde metin KST'nin nasıl yapılması gerektiği konusuna odaklanıyor. Bu minvalde karşılaştırma faaliyetine içkin olan özne-nesne ilişkisi, iktidar sorunları ve Avrupamerkezciğin yeniden üretilmesi gibi risklerin varlığına da dikkat çekerek, KST'nin geleceğine, imkân ve kısıtlarına ilişkin değerlendirmelerini yapıyor.

Kitabın son bölümü tarihsel kökleri, felsefi kaynakları, siyasal ve demokratik imkânları bakımından incelenen Popülizm başlığını taşıyor. Ali Aslan burada popülist siyasetin niçin demokratik bir imkân olarak değerlendirilmesi gerektiğini tartışıyor. Bu minvalde popülizme yöneltilen kayırmacılık, seçim kazanmayı tek amaç olarak görmek, yabancı düşmanlığını teşvik etmek, rakamsal çokluğu ve dolayısıyla çoğunluğu her şeyin üstünde tutmak gibi eleştirilere cevap veriliyor. Aslan'ın vurguladığı üzere demokratik siyasetin meşruiyetini tesis eden "kim yönetmeli?" sorusuna verilen cevaplarda popülizm, çağdaş dönemde alternatif iki demokrasi görüşünü temsil eden elitizm ve çoğulculuğa karşı üçüncü bir alternatif oluşturuyor. Popülizmin halk egemenliğini demokratik siyasetin merkezine koyması ve bu minvalde milli iradeyi her şeyden üstün bir yere konumlandırması, ilgili soruya üretilen ciddi bir cevaptır. Ancak bu cevap halkın kim olduğu ve nasıl tanımlanması gerektiği gibi teorik sorunları beraberinde getirmektedir. Bu noktada yazarın dikkat çektiği üzere Laclau ve Mouffe'un halkın tümünü tamamıyla asla temsil edemeyen ancak hegemonik olarak büyük oranda başarılı bir bloğun, söylem aracılığıyla halkın temsiliyetini geçici bir sağlayabileceği yönündeki teorik katkıları, ilgili sorunu aşmakta

belirleyici bir rol oynar. Böyle bir başarının siyasal olarak sağlanması milli iradeyi merkeze alan popülist siyasetin demokratik meşruiyetini oluşturmaktadır.

Kitaba genel olarak bakıldığında siyaset teorisinin çağdaş tartışmalarını eleştirileriyle birlikte sunuyor. Yazarların ilgili konulardaki birikimlerinin kitaptaki nitelikli metinlere yansıdığını görebiliyoruz. Bununla birlikte yazarlardan bir kısmı ele aldıkları başlıkların Türkiye siyasetindeki bağlamına dikkat çekerlerken, diğerleri ise Türkiye bağlamına değinmemeyi tercih ediyorlar. Daha önce de söylediğimiz gibi kitap Türkiye siyaseti analizi yapmayı amaçlamamakta ancak içinde yaşadığımız siyasallığı teorik olarak düşündürebilmeyi ümit etmekte. Bu nedenle her bölümde ele alınan konu, kavram ve sorunların Türkiye bağlamı kurulmuş olsaydı, üzerinde durulan meseleler ete kemiğe bürünürdü. Kitapta eksik olduğunu düşündüğümüz bir başka yön ise çağdaş siyaset teorisinin önemli gündemlerinden olan devlet, kimlik, milliyetçilik, postkolonyalizm ve psikanalitik yaklaşım gibi konu, kavram, ideoloji ve gelenekleri doğrudan içermiyor olması ki, editör de bu eksikliğin de farkında (s. 18). Ayrıca böyle bir kitaptan genel olarak siyaset bilimi ve daha özel olarak da siyaset teorisi içinde yürütülen yöntem tartışmalarını öncelikli olarak konu edinmesi beklenirdi. Bununla birlikte kitapta J. Rawls, J. Habermas, Laclau ve Mouffe gibi alandaki tartışmalara yön veren teorisyenlerin isimleri muhtelif bölümlerde zikredilmekte ancak doğrudan bu düşünürlerin fikirlerine odaklanan bölümlerin bulunmayışı hissedilir bir eksiklik oluşturmakta. Benzer şekilde kitapta siyaset ve ontoloji ilişkisine yer yer değinilse de bu konuda müstakil bir bölümün yokluğu göze çarpmakta. Ayrıca sekülerizm konusunu ele alan bir bölümün bulunması da esere değer katardı. Çünkü sekülerizm konusu, din ve siyaset ilişkisi başta olmak üzere demokrasi, vatandaşlık ve kamusal alan gibi siyaset teorisinin başlıca konu ve kavramlarıyla yakından ilişkili. Hiç şüphesiz bu eksikliklerin kapatılması eseri oldukça zenginleştirirdi. Nihayetinde bütün eksikliklerine rağmen kitap, Türkçede siyaset teorisinin belirli başlı meselelerini, ana çizgi, isim ve eleştirileriyle birlikte sunabilmesi ile ayrıcalıklı bir konumda duruyor. Bu haliyle de ilgili bölümlerde ders kitabı olarak okutulabilecek nitelikleri taşıyor. İçerdiği konu sorun ve kavramlar bakımından disiplinlerarası niteliklere sahip olan eser, lisans ve lisansüstü öğrenciler başta olmak üzere alan dışı araştırmacıların ilgisini çekebilecek bir muhtevaya sahip. Sonuç olarak kitap, siyasal teorinin ele aldığı konulara ve alandaki cari tartışmalara dikkat çekerek, siyaset üzerine yeniden düşünmeye davet ediyor.